

Vayomer/V'yatziv: Out of Egypt, Into Tefillah

I. A Third Parsha of Shema? Or a Mitzvah to Remember the Exodus?

1. סידור (אשכנז) - קריאת שמע

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בְגֹדֵיהֶם לְדַרְתָּם וּנְתַנּוּ עַל־צִיצִת הַכַּנְפֵי פִתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וְעָשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תִתּוּרוּ אֶתְרֵי לְבַבְכֶם וְאֶתְרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֲתֶם זָנִים אֶתְרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: אִמֵּת

2. תלמוד בבלי - מסכת ברכות דף יב עמוד ב

אמר רבי אבהו בן זוטרתאי אמר רבי יהודה בר זבידא: **בקשו לקבוע** פרשת בלק בקריאת שמע, ומפני מה לא קבעוה - משום טורח צבור. מאי טעמא? אילימא משום דכתיב בה: "א-ל מציאם ממצרים" - לימא פרשת רבית ופרשת משקלות דכתיב בהן יציאת מצרים!... פרשת ציצית מפני מה **קבעוה**? אמר רבי יהודה בר חביבא: מפני שיש בה חמשה דברים: מצות ציצית, יציאת מצרים, עול מצות, ודעת מינים, הרהור עבירה, והרהור עבודה זרה.

3. תלמוד בבלי - מסכת ברכות דף יב עמוד ב

משנה. מזכירין יציאת מצרים בלילות (רש"י): פרשת ציצית בקריאת שמע, ואף על פי שאין לילה זמן ציצית אומרים אותה בלילה מפני יציאת מצרים שבה).

אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך" (דברים טז:ג). "ימי חייך" - הימים, "כל" ימי חייך - הלילות; וחכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה, כל - להביא לימות המשיח.

4. תלמוד בבלי - מסכת ברכות דף כא עמוד א

אמר רב יהודה [אמר שמואל] ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא - אינו חוזר וקורא. ספק אמר אמת ויציב, ספק לא אמר - חוזר ואומר אמת ויציב. מאי טעמא? קריאת שמע דרבנן, אמת ויציב דאורייתא... תנן: בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניו ולא לאחריה... ואי סלקא דעתך אמת ויציב דאורייתא לברוך לאחריה! מאי טעמא מברך - אי משום יציאת מצרים - הא אדכר ליה בקריאת שמע. ונימא הא ולא לבעי הא! קריאת שמע עדיפא, דאית בה תרתי.

5. תוספות - שם

ותימה הא ע"כ צריך לומר שהוא מסופק גם מק"ש שאם היה ברור לו מק"ש וספק מאמת ויציב לא יהיה מן התורה כיון שהזכיר יציאת מצרים בק"ש, ואם כן הואיל ומסופק משניהם יחזור לק"ש דאית בה תרתי מלכות שמים ויציאת מצרים דהכי עדיף מלומר אמת ויציב דליכא אלא חדא כדאמר בסמוך גבי מתני'... אמר הר"ר שמעון... שר"ל ספק לא אמר אמת ויציב עם פרשת ציצית שמסופק אי לא אמר לא פרשת ציצית ולא אמת ויציב ואם כן לא הזכיר כלל יציאת מצרים וכולה מילתא דיציאת מצרים קרי ליה אמת ויציב לפי דטעם אמת ויציב הוי משום יציאת מצרים והלכך הוי פרשת ציצית בכלל אמת ויציב.

6. רמב"ם - הלכות קריאת שמע פרק א הלכה ג

אע"פ שאין מצות ציצית נוהגת בלילה קוראין אותה בלילה מפני שיש בה זכרון יציאת מצרים ומצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה שנאמר "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך", וקריאת שלש פרשיות אלו על סדר זה היא הנקראת קריאת שמע.

7. פרח מטה אהרן (להרב אהרן סולובייצ'יק) - שם

לפי שיטת החינוך רק קריאת פסוק ראשון היא מדאו'... שיטת רש"י היא שכל פרשה ראשונה היא מדאו'... שיטת רבינו יונה היא שגם פרשת "והיה אם שמוע" היא מדאו'... ברם מפשטות לשון הרמב"ם שכותב "ומה הוא קורא שלשה פרשיות אלו" משמע שגם פרשת "ויאמר" היא מדאורייתא. ויש להקשות נגד הרמב"ם מהגמרא (ברכות יב:) "פרשת ציצית מפני מה קבעה... " הרי מבואר בגמרא זו דפרשת ויאמר היא מדרבנן ולא מדאורייתא...

ושמעתי שהגר"ח ז"ל תירץ שאע"פ שלפי הרמב"ם כל השלשה פרשיות הן מדאורייתא, אבל פרשת "שמע" ופרשת "והיה אם שמוע" קריאתן מדאורייתא מצד עצמן, אבל קריאת פרשת "ויאמר" איננה מצוה מצד עצמה, אלא שמדאורייתא יש חיוב לומר איזה פרשה מן התורה שיש בה זכירת יציאת מצרים, וקבעו לקיום זה דוקא פרשת "ויאמר". ולכן אמרו בגמ' שם שביקשו לקבוע פרשת בלק, פרשת רבית, פרשת משקלות דכתיב בהן יציאת מצרים, אלא שדחו קביעת פרשיות אלו וקבעו את פרשת "ויאמר". ולכן צריכים להבין דברי הרמב"ם כאן שקוראים פרשת "שמע" ופרשת "והיה אם שמוע" מן התורה מצד עצמם, ופרשת "ויאמר" מדאורייתא מצד מצות זכירת יצ"מ.

והנה הרמב"ם מונה במצות עשה קנ"ז את מצות סיפור יציאת מצרים בליל הפסח, אבל מצוה להזכיר יציאת מצרים בכל יום ובכל לילה הוא משמיט. ועיין בלשון הרמב"ם כאן שכתב "ומצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה שנאמר 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך'". וצ"ע מדוע השמיט מצוה זו ממנין המצוות?

ותירץ הגר"ח ז"ל... לפי הרמב"ם מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום ובכל לילה אינה מצוה מצד עצמה, אלא שהיא חלק ממצות קריאת שמע. וכמבואר בלשון הרמב"ם כאן "וקריאת פרשיות אלו על סדר זה נקרא קריאת שמע". ומכיון שאיננה מצוה מצד עצמה אין למנותה במנין המצוות.

II. Yetzias Mitzrayim: A Cornerstone of Faith**8. רמב"ן - פרשת בא פרק יג פסוק טז**

הנה מעת היות ע"ז בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון (תהלים עג יא), ומהם שיוודו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמהם עונש או שכר, יאמרו עזב ה' את הארץ. וכאשר ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כלם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול...

ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח), להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם. ואמר (שם ט כט) למען תדע כי לה' הארץ, להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין ואמר (שם ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים, אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה:

ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות מופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג), והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושנזכיר זה בפנינו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא א) אמת ויציב דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טז ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך...

וכן מצות רבות זכר ליצי"מ. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים...

וכוונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו...

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו, הכל בגזרת עליון... ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקלות...

III. Redemption: Past and Present

9. תלמוד בבלי - מסכת ברכות דף ט עמוד ב

תניא נמי הכי: ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה, כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום... העיד רבי יוסי בן אליקים משום קהלא קדישא דבירושלים: כל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק כל היום כולו... אמר ליה רבי אלעא לעולא: כי עיילת להתם שאיל בשלמא דרב ברונא אחי במעמד כל החבורה, דאדם גדול הוא ושמח במצות: זימנא חדא סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא.

10. תלמוד בבלי - מסכת ברכות דף ד עמוד ב

אמר מר: קורא ק"ש ומתפלל. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר איזהו בן עוה"ב? זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית

11. רש"י - שם

זה הסומך - וכל שכן דשחרית, דעיקר גאולת מצרים בשחרית הוה, כדכתיב ממחרת הפסח יצאו בני"י (במזכר ל"ג). וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד בספר תהלים, דכתיב ה' צורי וגואלי (תהלים י"ט), וסמך ליה יענך ה' ביום צרה (תהלים כ'), ואמרינן בברכות ירושלמי (פרק א'): מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה - לאוהבו של מלך שבא ודפק על פתחו של מלך, יצא המלך ומצאו שהפליג - אף הוא הפליג, אלא יהיה אדם מקרב להקדוש ברוך הוא אליו, ומרצהו בתשבחות וקלוסין של יציאת מצרים, והוא מתקרב אליו, ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע צרכיו.

12. רבינו יונה על הרי"ף - מסכת ברכות דף ב עמוד ב

מפני שכשמזכיר גאולת מצרים ומתפלל מיד הוא מראה שבוטח בה' בתפלה כיון שמבקש ממנו צרכיו, שמי שאינו בוטח בו לא יבקש ממנו כלום. וכן נראה באלה שמות רבה בפרשת בא אל פרעה שאומר לשם שכשראו ישראל הנסים והנפלאות שהיה עושה עמהם הבורא שלא כטבעו של עולם בטחו בו ועל זה נאמר וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויראו העם את ה' ויאמינו בה' וגו'. וכיון שמזכיר עכשיו אותה הגאולה שבטחו אבותינו בה' והצילם ומתפלל מיד נמצא שגם הוא בוטח בו שיענה אותו כמו שענה לישראל בעבור שבטחו בו ומפני זה מזכיר אותה הגאולה ומתפלל מיד והבטחון הוא עיקר היראה והאמונה ולפיכך זוכה בסיבתו לחיי עולם הבא:

13. סידור (אשכנז) - קריאת שמע

(אמת) ויציב ונכון וקיים וישר ונאמן ואהוב ורחיב ונתמך ונעים ונורא ואדיר ומתקן ומקבל טוב ונפה הדבר הזה עלינו לעולם ועד: אמת אלקי עולם מלפנינו צור יעקב מגן ישענו, לדר ודר הוא קים ושמר קים וכסאו נכון ומלכותו נאמונתו לעד קיימת: ודבריו קיים וקיימים נאמנים ונתמדים לעד ולעולמי עולמים, על אבותינו ועלינו על בנינו ועל דורותינו ועל כל דורות ישראל עבדיה:

על־הראשונים ועל־האחרונים דבר טוב וקיים לעולם ועד אמת ונאמנה חק ולא יעבר: אמת שאמה הוא ה' אלקינו ואלקי אבותינו. מלפנינו מלך אבותינו. גואלנו גואל אבותינו. יוצרנו צור ישועתנו. פודנו ומצילנו מעולם שמה אין אלקים זולתה:

עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע לבניהם אחריהם בכל־דור ודור: ברום עולם מושבך ומשפטך וצדקתך עד־אפסי־אָרץ: אשרי איש שישמע למצותך ותורתך ודברך ישם על־לבו: אמת אתה הוא אדון לעמך ומלך גבור לריב ריבם: אמת אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע: ממצרים גאלתנו ה' אלקינו ומבית עבדים פדיתנו: כל־בכוריהם הרגת ובכורך גאלת וים־סוף בקעת וזדים טבעת וידידים העברת ויכסו־מים צריהם אהד מהם לא נותר: על־זאת שפחו אהובים ורו־ממו א-ל ונתנו ידידים ומירות שירות ותשפחות ברכות והודאות למלך א-ל חי וקיים רם ונשא גדול ונורא משפיל גאים ומגביה שפלים מוציא אסירים ופודה עניים ועוזר דלים ועונה לעמו בעת שזעם אליו:

תהלות לא-ל עליון ברוך הוא ומברך. משה ובני ישראל לה ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כלם:

מי כמכה באלים ה' מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה פלא:

שירה חדשה שפחו גאולים לשמה על־שפת הים יחד כלם הודו והמליכו ואמרו:

ה' ימלך לעולם ועד:

צור ישראל קומה בעזרת ישראל ופדה כנאמה יהודה וישראל, גאלנו ה' צב-אות שמו קדוש ישראל: ברוך אתה ה' גאל ישראל:

Takeaways:

1. Vayomer is 3rd parsha of Shema AND fulfillment of *zechiras Yetzias Mitzrayim* (Rambam)
2. Yetzias Mitzrayim is reminder of Hashem's presence, involvement in our lives/nature; and our ongoing relationship with Him in terms of mitzvos and *schar v'onesh* (Ramban) - LIKE SHEMA
 - a. Parshas Tzitzis in particular highlights thinking about Hashem all day, and not straying
3. *Semichas Geulah L'Tefillah* shows we are turning to Hashem with our needs because we recognize, like our ancestors in Egypt, that only He can help us (Rabbeinu Yonah)
 - a. This is the theme of V'yatziv: connecting past salvation to our current concerns
 - b. With this proper mindset, NOW we can Daven and speak intimately with Hashem